

πn
2535

Manuscripte Hildesheim
Fr. Hildesheim de v. J. J. 11.
Elect. B. B. B.

561

II n
2535

Q. D. B. V.
ECCLESIAE EVANGELICAE
MARCHICAE
ANNO SAECVLARI
SECVNDQ
AUSPICIIS REGIIS
SOLEMNITER CONCELEBRANDO
AD
SOLEMNEM
PANEGRIN
IN GYMNASIO
FRIDRICIANO
DIE XXXI. MAII
FINITIS SACRIS POMERI-
DIANIS
AVDITA HORA IV DECRETAM
OMNES QVIBVS RELIGIO CVRAE
EST
DEMISSE OFFICIOSE AC
PERAMANTER
INVITAT
GEORGIVS GOTHOFREDVS KVSTERVS
GYMN. FRID. RECTOR ET REGIAE
SOC. SCIENT. COLLEGA.

Berolini, Typ. Christ. Albr. Gaerberdt,
MDCCLXXXIX.

ANNO 1840
SOLBURNEM
PANGORIN
IN
LITTE
DIE
SINTIS
DIXIS
OMNES
DE
Georgy
G...

Q. D. B. V.

Instat dies solemnibus Iobelæis destinatus, quo insignis beneficii recordamur, quod ducentis abhinc annis Deus O. M. largitus est, quandoquidem Marchiam sanctissima veritatis Evangelicæ luce collustravit, beavitque. Nisi igitur ingratorum crimen sustinere velimus, nostrum profecto est, gratum, Deoque dicarum animum exhibere, eidemque pro clementissima verbi salutaris cõseruatione supplicare. Quod dum facimus, & pie facimus, & Augustissimi Patriæ Patris, exemplo vere Regio nobis præeuntis, voluntati obtemperamus. Dum vero annum sæculi XVI nonum & trigessimum commemoramus, non possumus non meminisse Diui IOACHIMI II. Principis Electoris pietate, sapientia, facundia, rerumque bellicarum laude incluti, cui facta & multa & maxima HECTORIS cognomen peperunt, cuius in omnem Germaniam, & in Marchiam in primis merita exstant innumera, cuiusque memoria merito nobis sancta est & venerabilis. De vita igitur optimi Principis narrationem historicam admodum concinnam, adeoque scriptoribus rerum Brandenburgicarum probatam, & hodie raram recudendam curauimus, nostrisque solemnibus præmittendam duximus, notulis quibusdam in gratiam studiofæ iuuentutis, cui hæc scribimus, adiectis. Ita enim renouamus memoriam Principis, qui genitis Zolleranæ primus doctrinam euangelicam amplexus, & publice professus est. Quidni autem

autem magni huius operis & grato semper animo celebrandi cogitatio animum nostrum subeat hoc maxime tempore, quo Rex Serenissimus secunda sacra secularia indixit? Quumque & vrbi nostrae incomparabile hoc beneficium diuinitus contigerit, vt veritatem agnouerit, agnitam susceperit, susceptam denique Deo adiuuante in hunc vsque diem retinuerit: absit a nobis, vt tanti muneris a clementia diuina concessi memoriam deponamus, vt potius beneficium hoc, quo maius & magis salutare concipi non potest, modis omnibus celebremus. Atque huc erit comparatus solemnis actus, in diem crastinum decretus. Festum enim illum, atque exoptatissimum diem, quo ceteris publicis Deo O. M. ecclesiae statori munus seculari soluet, nec Fridricianum nostrum sine plausu, precibus, & congratulatione transmittendum putat, sed quae in templo incepimus, iubila sacrosque hymnos in hoc bonae mentis, litterarumque domicilio continuabimus. Resonabunt ergo in auditorio Gymnasii superiori finitis sacris publicis hora IV post meridiem audita hymni & diuinæ laudes, quibus finitis ego IOACHIMVM II. *Ezechiam Brandenburgicum* oratione latina representabo. Quod vt bene vertat, vtque decenter hæc quoque sacra fiant, viros omnium ordinum & dignitatum eruditos, bonarum in primis litterarum Mæcenates, Patronos, Fautores, & cultores per amplam Regiæ Sedis moenia dispersos, vt adsint, eoque fauore suam de restituta puriore religione letitiam testatorem faciant, ea qua par est, obseruantia rogo atque contendo, daturus operam, vt hanc benevolentiam memori semper teneam animo, omni data occasione paria relaturus. P. P. Berolini in Gymn. Fridericiano die XXX. Maii
1709

FRANC.

FRANC. HILDESHEIMII (a)
DE VITA
JOACHIMI II.
ELECTORIS BRAND. (b)
NARRATIO HISTORICA. (c)

Natus est JOACHIMVS II. Elector,
anno Christi 1505. Januarii die nona,
hora prima, minuto decimoquar-
to, à meridie, ut habet Lucas
Gauricus: (d) Patre JOACHIMO I.
Electore: (e) matre Elizabetha,
JOANNIS I. Regis Daniæ filia. (f) Ab ineunte
ætate Parens eum in literis ac scientiis variis,
A sum-

a) Plura de hoc viro, & rei medicæ, & elegantiorum literarum peritissimo qui scire cupit, adeat Acta Medicorum Berolinensium Decad. II. Vol. 2. & nisi grave est, *das alte und neue Berlin* P. I. p. 52 (a)

b) Multa prostant scripta, quæ Dni IOACHIMI II. vitam illustant. Nunc nihil dicam de iis, qui generatim historiam Marchiæ, & Electorum tractarunt, REINECCIO,

summa diligentia institui curavit. Et extat ad-
huc liber manuscriptus, continens Nannonis
cuius-

CIO, ANGELO, SAGITTARIO, HELMERICO, aliisque:
Fortasse non ingratum erit quoddam Bibliothecæ Branden-
burgicæ, quam parò, specimen, vnde cognoscere licet au-
ctores in scribenda laudatissimi Principis vita occupatos.
Innotuerunt vero sequentes, quos secundum annorum feriem
indicabo. Præter LEVTINGERVM igitur, qui libris XVIII,
prioribus Electoris nostri historiam tractavit, huc pertinet

1. Scriptum publice propositum a Rectore Academiæ
Francofordianæ IO. SCHOSSERO ÆMILIANO ea die,
qua funus in vrbe Arctoa fieret Illustriss. atque Opt. Prin-
cipi ac Domino, Domino IOACHIMO II. March. Brand.
S. R. I. Archi-Cam. & Elect. Francof. 1571. 4. pl. 1²
2. CASP. STOLSHAGII Bernouiani Carmen in funere -
JOACH. II. ib. eod. 4. pl. 1².
3. CHRIST. CORNERI Oratio de vita & obitu IOACH.
II. qui pie decessit III. die Januarii habita eo die, quo ipsi
Patriæ Patri Academia & Ecclesia Francofordianæ ad Vi-
adrum ciues parentarunt & funeris iusta soluerunt ib. eod.
4. pl. 4.
4. Sepultur des Durchl. : : Joachim : : in Gott seliglich
entschlaffen den 2. Januar. in der Nacht zwischen 4 und 5
Uhr. Ihrer Churf. Gn. Alters im 66. friedl. Regierung
aber im 36. Jar, begraben den 26. Januar. des 1571.
Jars mit christl. ehrl. und Fürstl. Ceremonien, wie solgent
ordentl. verzeichnet, erzehlet Andreas Musculus D. ib. eod.
4. pl. 7².
5. Ej. Leich-Predigt inn der Sepultur : : Herrn Joachim : :
ib. eod. 4. pl. 5.

6. PETRI

cujusdam præcepta Astrologica, quem Parens
 JOACHIMVS, in Germanicam linguam ex la-
 tina transtulit, & filio huic suo primogenito ad-
 A 2 scripsit,

6. PETRI HAFTITII Oratio de vita & obitu IOACHIMI
 II. S. R. I. Archi-Camerari & El. ac Domini IOHANNIS
 Fratris Marchionum Brand. Ffr. cod. 4.
7. ANDR. CELICHII in S. Marien Kirche zu Stendal
 Pfarrherrn Leichpredigt über der Sepultur . . . Hrn. Joa-
 chim . . . geschrieben u. gethan. Addita est ejusdem Prin-
 cipis vita & morte oratio metrica, autore Celichio.
 Magdeb. cod. 4 pl. 8.
8. MART. MONTAG carmen continens profopoeiam
 Marchiæ lugentis obitum Illustriss. Principis D. D. IO-
 ACHIMI II. & præstantis homagium ac commendantis se
 fidei & tutelæ Illustr. Principis D. D. IOH. GEORGII
 El. Br. Cui intertexta est brevis descriptio processus in
 funeris deductione: dedicatum & exhibitum Illustriss.
 Principi D. IOH. GEORGIO El. cum Brandenburgum
 auspicio ingrederetur cod. 4. pl. 2^I.
9. Bericht und Bermanung von des . . . Herrn Joachimen . .
 seligen Abgange den andern Tag Januarii des Nachts in
 diesem Jar geschehen, und welcher gestalt ime auch der
 Durchlauchtigste, . . . Herr Johans Görges Ch. Gn hoch-
 löbl. sel. Gedechniß nachgelassener Herr Son, Churfürst
 auf dem Schlosse zu Edln an der Spree des 10 Januarii
 von heider Seit Berlin v. Edlten Vnterthanen Personlich
 hulden vnd schweren lassen Auch mit was herrl chem Ge-
 prenge Ihr Churf. G. Her: Vater hochlöbl. sel. Ged. den
 26. Tag Januarii zu Chur: vnd Fürstl Begrebnis bestetti-
 get

scripsit, præmissio Proemio satis longo, quo filium ad doctrinam ac virtutem cohortatur, affectu verè paterno, inter cætera hoc veluti Adagio

get worden. Durch Philippum Agricolam Islebium
Dreimweis gestellet vnd in Druck gegeben ib. eod. 4. pl. 5 $\frac{1}{2}$.

10. PAVLI CREVSINGII einseitige vnd Christ. Erinnerung von den fürnemen Wohlthaten, so Gott der Allmechtige v. gütige durch die Regierung des Durchl. . . Joachim des II. in Gott christl. abgesehen aus diesem Jammer vnd Thränenthal, den dritten Januar diesen Landen der Mark gegeben u. wiederfahren lassen den 26. Januar an welchem Tage die Sepultur Seiner Churf. Gnaden geschehen zu Berlin, zu Ehren u. löbl. seliger Gedächtniß S. Churf. G. gehalten in der Kirchen zu Belzig. Wittenb. eod. 4. pl. 5 $\frac{1}{2}$.

11. IO. GARCÆI Christl. und kurze Vermanung gehalten in der Churf. Stadt Brandenburg in einer Reichspredig unserm lieben Landes Vater u. gnedigstem Herrn . . . Marggraf Joachim dieses Namens des andern hochlöbl. u. milden Gedächtniß ib. eod. 4. pl. 12.

12. CHRISTOPHORI MEIEMBVRGII oratio continens historiam vitæ & obitus Illustrissimorum Principum IOACHIMI II. S. R. I. Electoris, & IOHANNIS, Marchionum Brandeburgensium fratrum &c. destinata exequiis Electoris celebratis Coloniae ad Spream, VII. Calend. Febru. an. M. D. LXXI. cum ipsius exuuiæ ex ritu christiano sepulturæ traderentur. ib. 1572. 4. pl. 11. *Recens est hæc oratio Magdeb. 1621. studio IO. BLOCII Pœt. & Magdeburgensis sub tit: Peplum Mineruæ, seu oratio continens - 4. pl. 9 $\frac{1}{2}$. Non BLOCIVS solum, sed*

gio utens : Illiteratum Principem similem esse
asino coronato, ut inde constet, huic Principi
ad omnia summa nato, educationem in omni
discipli-

A 3

- sed CERNITIVS quoque eam suo tempore in pauco-
rum manibus fuisse referunt.
13. NIC. SELNECCERI Predigt über den tödtl. Abgang
des Durchl. Herrn Joachim des Andern, welcher
in Christo seligl. entschlaffen ist den 3 Jan a. 1571. ge-
halten im Schloß Wolsffenbüttel continetur in Thomæ
Stybari historischer Erzählung u. Leichpredigten etl. Durch-
lauchtigster Evangelischer Churfürsten des heil. Röm.
Reichs, samt Ihrem christl. Leben, Wandel u. tödtl. Ab-
gang, desgl. derselben Contrafacturen u. Bildnissen, auch
Epitaphis oder Grabschriften Leipz. 1593. 4. In hac col-
lectione legitur homilia p. 189. sq. Additur historische
Erzählung von dem Leben u. Wandel auch christl. Abschied
aus dieser Welt Herrn Ioachimi II.
14. THOMÆ FORSTMANNI Aretologia Electorum Bran-
denburgensium Th. XI. exhibet breuem vitæ Dni IO-
ACHIMI delineationem. Scriptum hoc Sufati prima vice
an. 1716. in forma quadripertita ed. recensum legitur in
collectione opusculorum historiam Marchicam illustran-
tium fasc. XVIII.
15. Jacob Paul von Gundling Auszug Chur-Brandenburgi-
scher Geschichte, Churfürst Joachim des I. II. u. Joh.
Georgen zu Brandenburg bey Gelegenheit der Lebens-Be-
schreibung Herrn Lampert Disfelmeyers, Chur-Brandenb.
Canglers Berlin 1722. 8. Alph. 1. pl. 8.
16. Ejusd. Leben und Thaten Churfürst Joachim des II. MSC.
*Morte præventus auctor opus, quod moliebatur, persi-
cere*

disciplinarum ac virtutum genere non defuisse.
In pueritia, præceptore usus est Doctore Func-
cio,

*cere non potuit. In animum enim induxerat singulo-
rum Electorum vitas edere, & quidem in forma ma-
iore. Vita quidem FRIDERICORVM I & II, ELL.
illa Hale a. 1715 hæc Potsampii 1725. edita in forma,
quam octipertitam nominamus, est; at mutato consilio,
grandiorem illam formam (Folio) elegit, vitas-
que Comitum Stadenfium, & ex parte etiam Marchi-
onum ex familia Anhaltina, nimirum ALBERTO-
RVM I. s. VRSI & II. OTTONVM I & II. absoluit,
deque JOANNE & OTTONE tres plagulas im-
pressas vidit, ulterius autem progredi morte inter-
ceptus non potuit. Opus igitur imperfectum reliquit,
quod fortasse, si manus accesserint obstetricantes, pro-
dibit.*

17. Appendicis loco adducere liceat excerpta quædam ex
oratione Diui Electoris ad quosdam verbi diuini Mini-
stros, IO. CHRIST. BECMANNVS meditationibus po-
liticis p 631. inserta legi, quæ vero, quum paullo longi-
ora sint, hic repetere nolo.

c) Rubrum hoc est: Vitæ duorum potentissimorum Prin-
cipum IOACHIMI II. ELECTORIS & JOANNIS
MARCHIONIS Brandeb. item duorum Marchiæ Canccl-
lariorum LAMP. DISTELMEIERI & HADR. ALBINI
Fif. 1592. 4. pl. 8. Ex his narrationem de Diuo
IOACHIMO II. nunc repetimus, reliquas commodæ occa-
sioni referuantes.

d) Neapolitanus, astrologiæ, quam iudiciariam vocat,
amantissimus, infelicibus litteratis adnumerandus, conf de
co

cio, Jurisconsulto. (g) Quinetiam studia illius
 rexit Albertus Patruus Cardinalis, quorum so-
 cium

eo CORN. TOLLIVS in analectis de calamitate litteratorum
 a IO. BVRCH. MENCKENIO editis p. 428.

e) qui NESTORIS nomine insignitur, imperiique os
 audit & oraculum. Conf. prater scriptores historiarum Bran-
 deburgiae in vulgus notos B. G. STRVVII Diss. JOACHI-
 MVS NESTOR *Comitatus Ruppiniensis restaurator*. Jen.
 1711. 4.

f) Iuuabit de ea ex MS. ADRIANI ALBINI Cancellarii
 Neo-March. quaedam huc pertinentia addere: *Elisabet-
 herba JOACHIMI I. Coniux, quam ob usum vtriusque
 speciei in Eucharistia maritus aeternis tenebris vinculis-
 que mandare decreverat, auxilio fratris R. Danie
 CHRISTIERNI per nobilem JOACH. GOEZEN
 clam Berolini in Saxoniam ad Electorem JOANNEM
 abducta est mense Mart. an. 1528. vbi ad annum vsque
 1535 mansit, Lichtenbergae vixit, saepius etiam per tri-
 mestrē & amplius in adibus LVTHERI commorata est.*
 Confer etiam SECKENDORFII historia Lutheranismi ed.
 Frickii p. 928. & LVTHERI epistolarum Tom. II. vbi p.
 377 ad W. LINCKIVM scribit: *Marchionissa aufugit e
 Berlin - - quod Marchio statuerat eam inmurare (ut
 dicitur) propter Eucharistiam vtriusque speciei.* Hae
 ELISABETHA Spandouiae obiit an. 1555. die IX. Iun.
 septuaginta annorum curriculo expleto, quum LXX. libe-
 ros, & nepotes superuixisset. Ita enim refert JO. AGRICOLA
 (ISLEBIVS cognominatus) in sermone exequiali,
 F. IV. a De hac ELISABETHA consule plura commem-
 orantem pl. Reu. HENR. SCHMIDIVM in der Bran-
 denburgischen Reformationis Historie §. 62. p. 148.

g) Prater hunc FVNCCIVM (quem vero caue confun-
 das

cium & commilitonem habuit Joannem Principem Anhaltinum. In primo juventutis flore, cum vigesimum ætatis annum vix egres-
sus esset, in ludis Equestribus tam naviter sese
exercuit, ut quod ad vegetum corporis robur
& Heroicos impetus animi attinet, illud Elo-
gium verè ei tribuatur, quod de Alberto Pro-
avo his verbis protulit Aeneas Silvius. (h)
*In militaribus, inquit, ludis, quibus hasta con-
tenditur, unus omnium repertus est, qui nun-
quam equo dejectus sit, & omnes in se curren-
tes dejecerit. Ex torneamentis nunquam
non victor exivit. Septies ac decies, solo tectus
clipeo ac galea, cætera nudus, ut est apud Teu-
tonicos duelli quædam species, in provocatores
pariter armatos, acuta lancea cucurrit, nullo
unquam damno affectus, cum adversarios nun-
quam ipse non equo derurbaverit. Quibus ex-
rebus,*

---

das cum Prussix theologo, cuius notum est dictum: *disce
meo exemplo mandato munere fungi, & fuge ceu pessem*
τὴν πολυπραγμοσύνην. Conf. celeb. LILIENTHALII
Acta Borussica Tom. I p. 84) vsus est Divus JOACHI-
MVS II, studiorum formatore IO. NEGELINO ex Gun-
zenhausen, Ecclesix collegiatæ S. Erasmi Colon. ad Spre-
am Canonico, eiusdemque ecclesix & vrbis Wasserdructing
pastore perpetuo, quem inter acad. Viadrinæ Rectores com-
memorat IO. CHRIST. BECMANNVS notit. uniuers.
Francof. p. 47.

h) De Statu Europæ sub FRID. III, c. 31, in Freheri
Scriptor. rer. Germ. T. I, ed. Struuianae, p. 131.

rebus, non injuria, Teutonicus Achilles appellatus est, in quo non solum militares artes & Imperatoriae virtutes singulari quadam gratia reluxere, sed nobilitas quoque generis, proceritas corporis ac venustas, & virium robur, ac facundia linguae, admirabilem eum ac penitus divinum reddidere. Haec Silius, quae planè de hoc Alberto Pronepote, non tam scripsisse, quam praedixisse videri potest. Ita enim conveniunt omnia, ut nec lac lacti, quod ajunt, nec ouum ovo magis simile esse possit. Cujus rei fidem nobis fecit codex vetustus, qui exercitia illa Martialia graphicè depicta continebat. Itaque juvenis cum parente in aulam MAXIMILIANI I. se contulit, cui brevi tam carus factus est, ut neptem illi ex Philippo filio, desponderit Imperator, quae ante nuptias immatura morte sublata est sponso. Indè Patrem ad omnia Comititia est comitatus, aut certè vices illius supplevit. Amissa nupta, nuptias contraxit cum Magdalena, Georgii Ducis Saxoniae, inclyti Principis filia, Anno 1529. aetatis 24. ex qua liberos suscepit, JOANNEM GEORGIVM Electorem, & FRIDERICVM, Archiepiscopum Magdeburgicum, & Barbaram filiam, Georgio Duci Brigenfi & Lignicensi nuptam. Quo matrimonio fataliter dissoluto, vxorem duxit Hedwigen, Sigismundi Poloniae Regis filiam, qua cum armatus sponsalia celebravit in Polonia. Factum id est anno 1535. quo patri mortuo in Electoratu successit.

B

cessit. Ex hac suscepit Sigismundum Archiepiscopum Magdeburgensem : Elisabetham Magdalenam, nuptiam Francisco Ottoni, Duci Brunsvicensi, quæ paulò post inita conjugii fœdera, relicta est vidua : Hedwigen, Julio Duci Brunsvicensi, & Sophiam, Domino Rosenbergio, Regni Boëmici Burggravio nuptas. In primis Imperii annis, suarum Regionum Ecclesias, per Lutherum & Philippum repurgavit, invitis (hh) Cardinale Alberto patruo, Georgio Saxone, & Sigismundo Rege Poloniae, Soceris. Qua in re, quantum offensionibus mederi, ac tempori nonnihil cedere studuerit, ex eo apparet, quod ceremoniarum plusculum etiam retinuerit, fundamento tamen doctrinae Christianae minimè labefactato, qua de re Lutheri, Philippi, & aliorum Virebergenfium Theologorum judicia extant, praefixa libro, quem de Canticis & Ceremoniis Ecclesiasticis JOACHIMVS Elector edidit. De versione Bibliorum Germanica quid dicam? quanto eam studio ac desiderio iuverit, promoverit, urserit, extorserit, ut vera & genuina interpretatione sacrarum literarum, post tantas earum tenebras ac Labyrinthos, tandem ex voto frueretur. Anno 1539. Iacobo Strat-
nero,

---

hh) Prostat hanc in rem epistola lectu dignissima inter epistolas PHIL. MELANCHTHONIS, cuius argumentum, itemque excerpta ex praefatione ordinationi ecclesiasticae Marchicae praemissa communicat SECKEND, I. c. conferatur LEVTINGERVS Lib. IV. p. 161. ed. nostrae.

nero, (i) quem Georgius Marchio Anspachensis, Berlinum, ad docendum Evangelium miserat, negocium dedit, ut reformationem Ecclesiarum in Marchia institueret. Eodem anno, Matthias Episcopus Brandenburgicus, primus administravit Cœnam, sub utraque specie, ut vocant, Berolini, in templo Cathedrali. (k) Ex eo, JOACHIMVS quanta pietate atque constantia Religionem semel receptam in suis regionibus sanctam rectam conservavit, ostendunt deliberationes, quas hac de re cum vicinis Principibus sæpenumerò instituit, & inde cum Theologis suis suscepta colloquia. Scimus, ipsum crebris sermonibus asseverasse, non aliunde veram Religionem se affectum, quam ex Orthodoxæ antiquitatis libris, ac veteris Ecclesiæ cantionibus purioribus. (kk) Cum

B 2

Theo-

i) STRATNERVS hic D. GEORGIO PIO a concionibus aulicis ordinationem ecclesiasticam Anspachensem & Noribergensem componendam adiuvit, quam ordinationis Marchicæ basin quandam esse dicunt. STRATNERI huius mentionem faciunt SECKENDORFIVS l. c. SCHVLINVS in vita GEORGII PII passim, aliique.

k) Spandouicæ cum sacra eucharistia prima vice vsum esse ostendimus fufius *im Alten u. Neuen Berlin* P. I p. 40. vbi simul Electoris pientissimi sanctus cœlestibus dapibus fruendi ardor allegatur, *daß Er kaum die Stunde, da Er binzu gehen sollen, erwarten können.*

kk) Quidni etiam ex sacri codicis lectione? Ita sane accipio ea, quæ LEVTINGERVS refert Libr. I. p. 29. §. 42. *Preful Moguntinus (ALBERTVS) summopere hac pueri*
(IOA.

Theologis, præsertim in prandio, multum con-
 tulit. Multos ad Secreta admisit colloquia.
 Vidi ipse, & legi descriptionem Colloquii, (1)
 quod cum Abdia Prætorio in aula Berlinensi,
 Anno 1560. die 13. Martii, remotis arbitris habuit,
 occasione arrepta ex libello Prætorii, de neces-
 sitate bonorum Operum, contrà Andream Mu-
 sculum. Ut hic taceam, quanta prudentia &
 lenitate, lites istas, hac de re in Academia Fran-
 cofurdiana excitatas, composuerit Princeps Pru-
 dentissimus. Erat enim ab omnibus Theolo-
 gorum rixis ac diffidiis, longè alienissimus. Ita-
 que nec Stancarum nec Osiandrum in Marchia
 ferre potuit, quos regionibus suis exclusit. A-
 cademiam autem, quam dixi, ab optimo Patre,
 Anno 1506. (m) fundatam, quinto anno guber-
 nationis suæ reformauit. JOANNEM GEOR-
 GIVM & FRIDERICVM liberos eò misit. Pri-
 ma

*(IOACHIMI) indole delectatus est, Bibliaque latina
 eleganter & pulcerrime adornata misit, qua diligenter
 legeret. Qui parui munus minimum aspernatus, consilio
 ipsius subnixus textum Bibliorum sibi longe familiarem
 reddidit - - Hinc voluptas illa, quam ex cantionibus &
 psalmis latinis perpetuo cepit.*

1) De hoc colloquio plura communicantur in BEC-
 MANNI notitia vniuers. Francof nec non in den Berlinischen
 Heb-Dysert. Parte 28. item Alten und Neuen Tertiu Parte 1.
 P. 299.

m) Pluribus hac de re agunt IVSTVS in Chronico Fran-
 cofurtano, & BECMANNVS in notitia vniuers. Fran-
 cofurt. Legitur quoque inter GEORGII SABINI poe-
 mata carmen elegantissimum de *instaurato Gymnasio Fran-
 cofurdiano* p. m. 96. lq.

ma militiæ tyrocinia, in Hungaria, vivente adhuc Patre, Anno 1532. feliciter posuit. Turcum prælio ad Leopoldium vicum, (n) cum duobus millibus Equitum fudit fugavitque. Unde CAROLO V. Imper. fuit carissimus, ab eoque cingulo Equestri donatus est. Lutherus ante hanc expeditionem illi omnia felicia est ominatus, nec voto eventus defuit. (o) Postea in bello Hungarico, quod Ferdinandus Imp. cum vidua Joannis Sepulsi gessit, Anno 1542. Decreto procerum Imperii, ad gubernationis militaris fastigium vocatus, nihil eorum intermisit, quæ ad vigilantissimi Principis officium pertinerent. Sed Fortuna virtutem superante, interuenientibus per Germaniam bellis civilibus, & copiis auxiliaribus emanentibus, felicia illius cæpta tunc quidem fuere impedita. (p) Hanc in-

B 3

felic-

n) Leopoldsdorf.

o) Prælagium circumfertur IOACHIMO longe latissimum, quippe quum vix iter ingredi cœpisset, galli vix ante biduum nati lata acclamatione totum diem cecinisse dicuntur. Carmen SABINI hac occasione confectum repetit (vid. opp. eius p. 273.) ANGELVS in Annalibus Marchiæ p. 321.

p) PAVLVS IOVIVS in optimum Principem infelicis huius euentus culpam confert. At enimvero calumniis hominis obuiam ierunt SABINVS carmine nitidissimo p. 190. Opp. idemque in epistola ad IO. SLEIDANVM Francofurti an. 1556. impressa continente defensionem (adde etiam LEVTINGERVM Lib. V. p. 185.) Illustrissimi Principis IOANNIS March. Brand. vbi p. 3. inter alia Ele-
storem

felicitem successuum, idem Lutherus illi paulò antè, licet obscurè, prædixerat, scripta ad eum Epistola, in qua conqueritur, preces suas pro salute Germaniæ conceptas, ob furorem Pontificiorum, & impiam Evangelicorum securitatem, & laxatam disciplinam militarem, languidiores fieri.

Itaque IOACHIMVS re infecta in Germaniam reuersus, suis clementer imperavit. In bello

forem Diuum ita tuctur: Desuerunt Marchioni JOACHIMO res ad tormenta bellica necessaria, quas nonnulli se curaturos, & ad castra missuros promiserant. Nec Vngarica auxilia in tempore adfuerant: difficulter enim pertracti sunt Vngari in societatem belli, postquam cognouerunt ordines Imperii inter se dissidere: terque euocati fuerunt, antequam se Germanorum copiis adiungerent. Hac nimirum fuit causa istius moræ & cunctationis. Quis autem ducum non factus esset tardus & parum efficax, ad hunc modum auxiliis, pecuniis, & rebus ad tormenta necessariis destitutus? Nemo ignorat, pecunias esse neruos belli: Hicque deficientibus recusari imperium, & absque imperio rem militarem administrari non posse, idque ita esse, re ipsa tunc compertum fuit: nam impedita stipendiorum solutione miles adeo contumaciter recusauit Imperium, tamque grauiter indignari cepit, ut palam diceret; se non processurum in pugnam, se vel unica sanguinis gutta victoriam consequi posset. Hæc difficultates Ionius silentio præterit, de quibus extans ipsius Marchionis Electoris litteræ, grauissimis querimoniis plena, ex castris datæ ad Ferdinandam R. Romanorum, ordinesque Imperii Norimbergæ congregatos. Tam vero timidum & nullius animi principem hunc esse, ut se extra periculum infami loco abdiderit, magnum & impudens mendacium est.

bello Germanico, (q) Cæsari fidelis perman-
sit, eique contra Germaniæ Principes, copias
suas misit, quibus IOANNEM GEORGIVM
filium præfecit, quem Imperator optimè ac-
ceptum, & ob fortiter nauatam operam,
Equestri dignitate auctum, parva victoria, patri
remisit. In eodem bello, IOANNI fratri sua-
sor fuit, ut auspicia Cæsaris sequeretur. (r)

Cum autem hostes Cæsaris, victi ad vi-
ctoris manus traderentur, IOACHIMVS, qui
hanc cladem præuiderat, & longè antè prædi-
xerat, apud iratum Cæsarem omnia suscepit
ac tentauit, quæ ad captorum Principum sa-
lutem ac liberationem pertinere videban-
tur. (s) Hoc intercessore Cæsar tandem pla-
catus est. Bello Saxonico confecto, Impera-
tor Carolus Comitia celebravit Augustæ, sed
armata, vt terrorem incuteret Imperii Ordini-
bus. Id factum est Anno 1548. In istis Comi-
tiis proposita est illa Interreligionis Chy-
mæra, qua omnes imperii Ordines Tridentinæ
Synodi decretis submitterentur. Ioachimus
autem in his turbis, confirmationem suæ, à
Luthero & Philippo approbatæ Religionis,
à Carolo obtinuit. (t) Dum hoc pacto Cæsar
imperii

q) quod alias Smalcaldicum vocatur.

r) Testis est IO. SLEIDANVS de statu religionis libro
XVII. p. 533.

s) Conferatur idem ille SLEIDANVS l. c. p. 567. &
MELANCHTHONIS epistola in collectione IO. MANLII
p. 210.

t) Prouocant ad Diploma Cæsaris Electori datum REL-
NECCIUS in originibus stirpis Brandenb. p. 41. & CER-
NITIVS in Iconibus p. 61.

imperii & Religionis negocia Augustæ tractat, Saxones securi tumultum excitant, qui bellum Magdeburgicum attulit. Antequam autem ad vrbs obsidionem veniretur, Ioachimus primo Magdeburgicis pacis conditiones proposuit, ad quas illi admodum frigidè responderunt, simuletiam irruptiones nonnullas fecerunt in Marchiam. Quæ res Electorem permouit, vt in vrbs obsidionem consentiret, (v) etsi eum Ioannes frater à proposito reuocare conaretur. Misit igitur ad vrbs copias suas, quibus Georgium Blankenburgium præfecit Anno 1550. Quo motu vix composito, ALBERTVS Brandenburgicus nouum belli incendium parauit Germaniæ, quem primò Elector ad moderationem reuocare conatus est; (x) At cùm sanis Consiliis nihil proficeret, Fortunæ eum tandem reliquit, cuius ipse sibi faber erat, donec Mauricius è Pannonia reuersus, hostiles Alberti conatus reprimeret, ac patriæ tranquillitatem restitueret. Accidit autem in hoc conflictu, (y) id quod in Græco versu dicitur:

Flet victus, sed victorem mors atra peremir.

Mortem

v) Confer SLEIDANVM l. c. lib. 22. & SEBAST. BESSELMEIERVM in historia belli Magdeb. apud HORTLEDERVM de causis belli Germanici p. 1197.

x) Conf. HORTLEDERVS l. c. p. 1281.

y) ad Siuershusium. Conf. LEVTINGERVS libro VII, p. 276. f.

publica aduenisset. Hæc illi vltima fuit ad Comitia profectio. Anno 1567. cum proferberetur ab imperio Dux Saxoniae, & Augusto Electori executio mandaretur, multa tentauit Ioachimus, vt de proscriptis mitius ageretur, ne priuata vindictæ cupiditas executioni publicæ misceri videretur; (aa) Sed cum videret, rem aliter cadere, consilia, quibus fato impar erat, fato committebat. Ad reliquam vitæ considerationem quod spectat, præter altum frontis honorem, & Corporis Staturam sublimem, augustam, ac verè regiam, Princeps fuit animo excelso & magno, ita vt nec secundis fideret, nec aduersis frangeretur. Erga omnes fuit munificus & liberalis. Sumptus fecit in Comitibus, bellis, conuiuibus, nuptiis, venationibus, excursionibus, expeditionibus, magnificos ac regales. Tanta sententiarum grauitate & verborum elegantia, mandata dedit, vt ministri & scribæ potissimum, de dispositione & Elocutione minus solliciti, saltem in dictorum illius memoria acquiescerent. In Comitibus Eloquentia vsque adèd claruit, vt eo nomine apud Carolum V. & Ferdinandum Impp. in magna esset admiratione. Itaque Caroli imperum in Germaniam, solus est moderatus. De Ferdinando autem quid dicam? Constat, eum liberis suis seridè iniunxisse, vt hunc potissimum

---

aa) Conferantur hanc in rem REINECCIUS & CERNITIVS l. c.

nissimum Principem obseruarent, & veluti alterum Parentem amarent ac venerarentur. Quinetiam dignitatem Ioachimus à Patre acceptam auxit & amplificauit. Primus enim in hac augusta familia, cum Ioanne fratre, Silesiæ & Prussiæ (bb) Dux salutatus est. In tota gubernatione, laudem cumulauit, Principum componendis dissidiis, vt verè PACIFICATOREM GERMANIÆ dixeris. Ab intestinis bellis semper abhorruit. Itaque opes ingentes, quæ odiorum ac dissensionum civilium irritamenta essent, despexit. Ab adulationibus fuit alienissimus. Cum Schleidani Historias inter prandendum sibi prælegi curaret, multa in iis correxit, vti actor ac testis oculatus, quem decem auritis præferri sciebat. Ius dixit, summa religione ac fide. (cc) Aliquando cum filios præsentés ad iusticiæ administrationem hortaretur, dixit, se nunquam, nisi forte à Consiliariis deceptum, iuris disciplinam violasse. Illud verò in ipso fuit admirabile, quod sæpissimè veluti per Genium quendam præmoneretur. Nam mortem Philippi Hassiaci, Henrici Brunsvicensis, Friderici Electoris Saxonici, & Sophiæ
 C 2 filiæ,

bb) Vide CHRISTI, HARTKNOCHII Prussiam vet. & nouum Parte II. c. 2. §. 16. p. 334.

cc) in IO. AGRICOLÆ ISLEBII libro, quem sub tit: Dreyhundert gemeiner Spruchwörter, der wir Deutschen uns gebrauchen, sub proverbio CXV. excurrit in laudes Principis Electoris iustitiam magno animo & nulla dignitatis habita ratione exercentis.

24. In 2. 535

filiae, antequam nunciaretur, rescivit. Quatriduo ante mortem, misit Medicum ad Ioan- nem fratrem, quem audierat instituere usum thermarum, ad consolidationem cruris aperti, ut ipsi quantum posset, eam medicandi ratio- nem dissuaderet, simul etiam ei denunciaret, quod septimana sequenti eum veller inuisere, quod forte in altera illa vita breui futurum, praesagiente intellexit spiritu. Nam elapso hoc quatriduo, mortuus est, in arce Copeni- ca, (dd) Anno Christi 1571. postridie Kalendis Januariis. Post ultimam Cenam in praesentia familiarium, sacris lectionibus ac meditatio- nibus vacavit ad multam noctem, quo etiam tempore, pictore absente, CHRISTI in cru- ce pendentis effigiem in quodam tapeto, creta delineavit. Postea se somno dedit, quo val- de brevi atque compendiaro utebatur. Eo solutus de magna corporis totius, omnium- que virium imbecillitate, conqueri cepit, quae illi extrema fuit. Nam antequam Medici con- uocarentur, animam exhalavit mane ad quin- tae dimidium, tertia die Ianuarii, aetatis suae anno LXVI. demptis diebus quinque, com- plecto Electoratus sui anno XXXVI. Princeps à clementia, Magnanimitate, Liberali- tate & amore pacis laudatissimus.

dd) fraude Lippoldi Iudaei, venenum ELECTORI in vino Maluatico propinantis, de quo supplicium sumtum referunt Marchiae historici.

Pon II n 2535, QK

ULB Halle
004 548 787

3

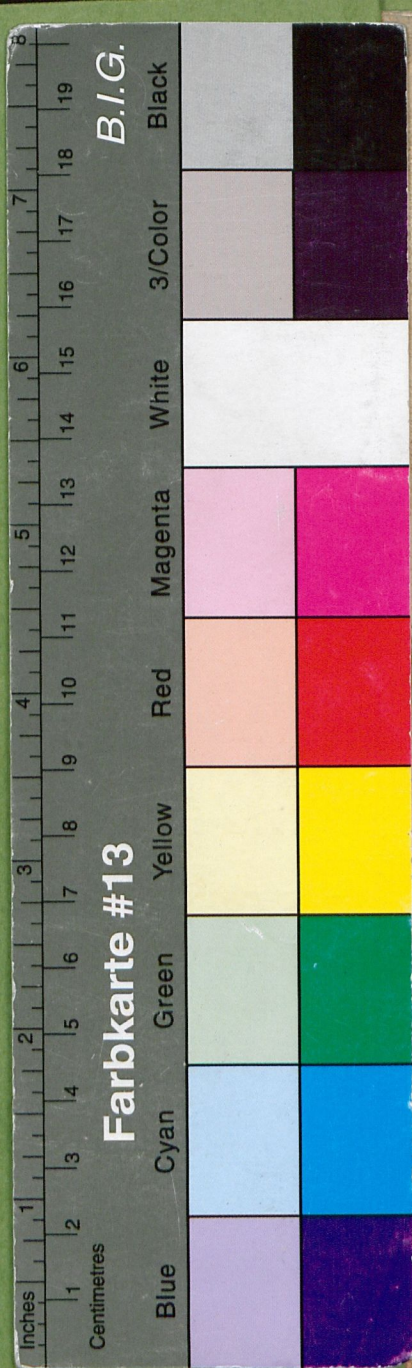
1018

Manuscript
Annae Hildesheim de Vita Johannis II.
Elect. Brunsv.

561

II n
2535

Q. D. B. V.
ECCLESIAE EVANGELICAE
MARCHICAE
ANNO SAECVLARI
SECVNDQ
AUSPICIIS REGIIS
SOLEMNITER CONCELEBRANDO
AD
SOLEMNEM
PANEGYRIN
IN GYMNASIO
FRIDRICIANO
DIE XXXI. MAII
FINITIS SACRIS POMERI-
DIANIS
AVDITA HORA IV DECRETAM
OMNES QVIBVS RELIGIO CVRAE
EST
DEMISSE OFFICIOSE AC
PERAMANTER
INVITAT
GEORGIVS GOTHOFREDVS KVSTERSVS
GYMN. FRID. RECTOR ET REGIAE
SOC. SCIENT. COLLEGA.

Berolini, Typ. Christ. Albr. Gaeberdt,
MDCCLXXXIX.

